

imá. Kateri narod pod milim nebom pa živi še pod neugodnejšimi razmerami, nego ravno naš narod?

Slovanska gostoljubnost cvetela je nekoč posebno bujno tam, kjer je rasla vinska trta. A trtna uš in strupena rosa vničili sta našim vinorejcem vse imetje. S kakim veseljem in s kakim ponosom klical te je nekoč Dolenjec in Štirec v vinski hram! Je li bilo vince dobro, dejal ti je zadovoljno: „Glej, tacega sem pridelal!“ Ako pa ni bilo prav posebno, rekel je pa le vendar: „Glej, tacega mi je Bog dal!“ — Sedaj pač te ne more klicati več, saj še dostikrat poštene vode nima.

Poglejmo dalje. Kako lepo živino izredil in izredi dostikrat naš Gorenjec ali Korošec, in vendar ne vidi na mizi drugače mesa, nego ob najviših praznikih. Vsa ta živina gre v mesto, in denar, ki ga skupi za njo, gre potem tudi v mesto v davkarijo in še morda kam drugam, če ga je le dosti za vse to. Skoro vsadko je prepričan o tem, da je kmet res preobložen z davki, ož, kolikokrat se pač poudarja to! Kolikokrat smo že čuli o raznih tako imenovanih „agrarnih programih“; ali so pa že naši razni zbori spravili kakov tak program v veljavo? Ali ne obljubuje vsak kandidat za ta ali oni zbor pomagati kmetu? Obljuba — pravijo — dela dolgove; ali namestu obljub dela naš kmet dolgove.

Zdaj pridejo pa še hude ure, povodnji, živinske kuge, suša, in letos prišel je še oni strašni potres nad nas. Zdaj naj se pa čudi kdo, da pojemlje slovenska gostoljubnost. S čim bodi gostoljuben, ubogi slovenski kmet!

Tolažilno je jedino to, da radi skoposti tudi sedanji naš kmet nikdar ni zatajil one dične slovanske gostoljubnosti! (Konec prih.)

Občni zbor „Zaveze slov. učiteljskih društev“

v Novem Mestu, 4. in 5. kimovca 1895.

(Konec.)

Resolucije gospoda Štukelja so se brez ugovora soglasno sprejele. Potem je dobil besedo gosp. Luka Jelenc, da utemelji svojo resolucijo o volilni pravici definitivno nameščenih učiteljev in učiteljic. Poročevalec se je odzval svoji nalogi blizo tako-le:

„Slavna skupščina!“

Upravni odbor „Zaveze“ mi je še le pri včerajšnji seji dal nalogo, govoriti danes o volilni pravici stalno nameščenih učiteljev in učiteljic za Kranjsko. Umevno je torej, da mi je nedostajalo pripomočkov do danes to važno zadevo temeljito proučiti in krepko podpreti pozneje stavljenjo resolucijo. Zato oprostite, slavna gospoda, da danes pogle-

damo to proporno, a za nas jako važno vprašanje samo v glavnih potezah.

Pri vsaki volitvi zbero stranke krog sebe svoje zveste pristaše. Odločiti se je tudi učiteljstvu, da se pridruži jedne ali druge stranki, pri kateri ve, da najde boljših prijateljev, katera bolje zastopa njegove koristi.

A v volitvenih borbah zanašati se je samo na zveste privržence, koji stoje trdno ko skala ter se ne dajo upogniti nobenej sili. Prašam, so li učitelji taki zavezniki? Po prepričanju, smelo trdim, da! Pa kaj jim čestokrat pomaga moč prepričanja, ker se jim zabranjuje najvažnejša državljanska pravica, volilna pravica. Pride dan volitve! Učitelj stopi v volilno sobo, pred volilno komisijo. Tu mu odvzamejo orožje v podobi „glasovnice“ rekoč: Učitelji nimate volilne pravice! Za učiteljem voli pa brez ovir kak mlad praktikant.

Kako nas učitelje prepogosto kujejo v zvezde tudi merodajni krogi; mi smo jim, ki odločujemo srečno ali nesrečno prihodnost narodov; stranka, pravijo, katera ima šolstvo in nas na svoji strani, ima bodočnost, da, zovejo nas celo velesila — laskave besede — a kedar je treba prestopiti od besede do dejanja, kedar nam je treba pripomoči do pravice, o takrat se ne gane nihče, le, da se ne povikša ugled učiteljstva! Da pa ravno radi odrekanja volilne pravice prav veliko trpi naš ugled med občinstvom, kdo mi more ugovarjati!

S tem, da se učiteljstvu odreka volilna pravica, jemlje se mu ves upliv na politično življenje, koje globoko sega tudi v naše razmere. Socijalno vprašanje pretresa dandanes Evropo. Ukrepa se na vse strani, kako je rešiti. Sklicujejo se v to svrho enquete, zaslišuje se mnenje zvedencev obrtnikov, sluša obupujoči glas trpinčenega delavca in kmeta, preden se kaj ukrene. Kaj pa, kedar je treba, ali bolje, kedar nameravajo premeniti šolske zakone? Naših besed ne slušajo, ampak ukrepajo po svoje, da, gredo še dalje in nam pri volitvah zabranijo pripomoči do zmage tisti stranki, ki nam je vsaj malo bolj naklonjena.

Pojdimo korak dalje ter pogledimo, na kaj se opirajo, ko zabranjujejo stalno nameščenim učiteljem volilno pravico. Občinskega volilnega reda za vojvodstvo Kranjsko od 17. svečana 1866 § 1. al. 2 lit. f je tista nejasna določba, na kojoj se sklicujejo. Glasi se doslovno:

Volilno pravico imajo: Načelniki in viši učitelji občinskih ljudskih učilnic, in vodje (direktorji), profesorji in učitelji viših učilnic v občini.

Sam priznavam, da se vsled te določbe vsakemu učitelju, izvzemši nadučitelje, lahko krati volilna pravica, lahko se mu pa tudi pusti, izvrševati jo.

V prvem slučaju tolmačijo zakon po sedanjih razmerah. Načelniki in višji učitelji, to so sedanji voditelji na jednorazrednicah in naduč-

telji, ti imajo volilno pravico. Stalno nameščenih učiteljev zakonita določba ne pozna, zato se jim brani voliti. Toda tisti, kateri tako tolmačijo zakonito določbo, ne pomislijo, da je občinski volilni red zastarel, da leta 1866. še ni bilo sedaj veljavnega šolskega zakona, da takrat še ni bilo nadučiteljev in da se pod besedo načelnik in višji učitelj mora razumeti sedanji nadučitelj in stalno namešчени učitelj.

Da je ta interpretacija zakonite določbe jedino prava, potrjuje nam razsodba vis. c. kr. državnega sodišča, koje je vsakokrat učiteljem pritožnikom prisodilo pravico. Sličen volilni red, kakor pri nas, imajo na Moravi. Tu se je l. 1883. kratila volilna pravica nekaterim učiteljem. Pritožili so se, propali pri nižji instanci, a prodrli pri državnem sodišči. Razsodba državnega sodišča v tej zadevi je za nas principijelne važnosti. Le žal, kakor sem že omenil, da jo nimam pri roki. V razlogih navaja državno sodišče, da se pod imenom „načelniki“ in „višji učitelji“ razumejo sedanji nadučitelji in stalno namešчени učitelji. Na to razsodbo se nam je opirati. Vsled nje bi se nobenemu stalno nameščenemu učitelju ne smela kratiti volilna pravica. A ker so volilni boji burni, strast slepa, moramo jasno, zakonito zajamčeno imeti našo volilno pravico. Prej ne smemo mirovati, da to dosežemo. Ker je pravica na naši strani, mislim, da se nam ne bodo stavile ovire na merodajnem mestu.

Težje bo pribojevati volilno pravico stalno nameščenim učiteljicam, kajti njihovi pritožbi državno sodišče v nekaterih slučajih ni ugodilo. Pritožile so se l. 1884. nekatere moravske učiteljice, ker se jim je bila kratila volilna pravica, a državno sodišče je njih pritožbo kot neutemeljeno zavrnilo. Tudi te razsodbe nimam pri rokah, pa razvidi se iz nje, da po sedanjem volilnem redu na volilno pravico stalno nameščenih učiteljic niti misliti ni. Da pa to dosežejo, poteguje naj se za nje „Zaveza“, opiraje se na občepriznано maksimo: jednake dolžnosti, jednake pravice.

Da se torej stalno nameščenim učiteljem ne bo več kratila volilna pravica, ter da se razširi tudi na stalno nameščene učiteljice, priporočam, da se sprejme sledeča resolucija:

Gledé na to, da se je v mnogih slučajih vsled zastarele določbe § 1. al. 2. lit. f kratila volilna pravica stalno nameščenim učiteljem in učiteljicam, ter gledé na to, da je vis. c. kr. državno sodišče pritožnikom od slučaja do slučaja pripoznalo volilno pravico, deluje naj upravni odbor „Zaveze slov. učiteljskih društev“ z vsemi zakonito dovoljenimi sredstvi pri merodajnem mestu na to, da se omenjeni § al. 2. lit. f v toliko spremeni, da se bo v prihodnje glasil:

§ 1. lit. f. Nadučitelji in vsi stalno namešчени učitelji in učiteljice na javnih ljudskih šolah itd.“

Resolucija se je sprejela, gospod predsednik pa je gospoda poročevalca na trudu zahvalil, čemur je zbor živahno pritrdil.

Gospod predsednik je podelil potem besedo gospodu Neratu, da utemelji svojo resolucijo, tičočo se učiteljske zadruga.

Na podlagi članka „Pomagajmo si sami in Bog nam bode pomagal“, priobčenega v 16. številu „Popotnika“ je razmotrival poročevalec dostikrat tužno stanje zapuščenih učiteljskih vdov in sirot, kateremu se zakonitim potom da vse premalo odpomoči. On povdarja, da bode torej misliti učiteljstvu samemu, kako bi pomagalo po smrti reditelja zapuščenim svojcem. Za izgled samopomoči v tem oziru stavi gornje-avstrijsko učiteljsko društvo „Selbsthilfe“, katero že 6 let prav vspešno in blagotvorno delujo in meni, da bi se pod pokroviteljstvom „Zaveze“ dalo tudi pri nas slično društvo — zadruga osnovati. Taka zadruga bi naj bila nekako zavarovalno društvo, opirajoče se na lastno pomoč, brez sebičnih postranskih namenov z vsemi prednostmi in brez neugodnosti vsake druge zavarovalnice. Vse, kar se vplača, dobivali bi ostavljenci udov. Več članov, ko bi štela zadruga, več svoto bi dobivali ostavljenci posameznih članov po njih smrti. Članom pa bilo bi le treba z določenim prispevkom 1 gld., oziroma 1 K izplačano svoto vselej zopet popolniti in to bi jim bilo po smrti vsakega člana, kar bi v naših razmerah bilo treba 6—10krat v letu. Poročevalec meni, da bi se na tak način z združenimi močmi dala potolažiti marsikatera bridkost naših ostavljencev, posameznim članom pa bi se tudi zdatno olajšale bridke ure, ko bodo jemali za vselej slovo od svojih miljenecv. On zatorej predlaga to-le resolucijo:

„VII. občni zbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ teži po ustanovitvi zadruga za podporo učiteljskih ostavljencev v slučaju smrti posameznih članov na podlagi samopomoči slično društvu „Selbsthilfe“ na Gornje-Avstrijskem ter naroča odboru „Zaveze“, da to vprašanje na tanko preuči, eventuelno sestavi dotična pravila in poroča potem v prihodnjem glavnem zborovanji, bi li se in kako bi se dala taka zadruga ustanoviti“.

Po nekaterih nebistvenih ugovorih, katere pa je poročevalec pojasnil, se je resolucija sprejela.

S tem je bil dnevni red končan in gospod predsednik je zaključil glavno zborovanje, zahvaljujoč poročevalce na njih trudu, udeležence pa na njih vstrajnosti, ter povabil gospode odposlance k zadnji seji, da izvolijo novi odbor in rešijo še nekatere slučajnosti. A gospod Bezlaž, tajnik „Pedagogičnega društva“ je predlagal, da bi pred sejo delegatov zborovalo „Pedagogično društvo“. Ta predlog se je sprejel in pričelo se je takoj zborovanje tega društva, o katerem smo poročali že v predzadnji številki.

Pri zborovanji odposlancev, ki je potem sledilo, izvolil se je novi odbor, kakor smo to naznanili že v 19. številki. Razum tega določila se je udnina za prihodnje društveno leto, in sicer 20 kr. od vsakega člana „Zaveze“. Gospod Potrebin je predlagal, naj se podajo trije gospodi od odbora k gospodu županu in k gospodu predsedniku „Narodnega doma“ ter se jima imenom „Zaveze“ zahvalita še jedenkrat za sijajni vsprejem, oziroma za prepustitev prostorov v „Narodnem domu“. (Se soglasno sprejme in gospodje v ta namen določijo.) Potem pa je podpredsednik gospod Lapajne zborovanje zaključil, želeč novemu odboru prav uspešno delovanje v čast „Zaveze“, v prid slovenskega šolstva in povzdigo našega stanovskega ugleda.

VIII. ferialni tečaj za rokotvorna deška dela na Dunaji.

V letošnjem VIII. ferialnem tečaju za deška rokotvorna dela na Dunaji bilo je 47 udeležencev. Vzprejetih je bilo 49, ali dva nista dobila potrebnega dopusta od šole. Vdeleženci so bili: 1 c. kr. ravnatelj deške ljudske in meščanske šole v Trstu, 3 c. kr. vadniški učitelji, 12 nadučiteljev ter šolskih voditeljev, 5 meščanskih učiteljev, 25 ljudskih učiteljev in 1 strokovni učitelj neke poljedeljske šole v Dalmaciji. Po njih šolskem delovanju je pa spadalo na Kranjsko 8 (med njimi tudi dve gospici učiteljici iz Kočevja), Štajersko 1, Primorsko 1, Dalmacija 4, Spod. Avstrijsko 9, Gor. Avstrijsko 2, Češko 7, Moravsko 2, Šlezija 2, Galicija 4, Bukovina 5, Predarlško 1 ter celó iz Bulgarije 1. Koroška in Solnograška izostale ste (kakor vsako leto) tako tudi letos. — Tečajina pravila dovolé, da si zbere vdeleženec samo 2 predmeta v jednom letu. Kranjci smo (gospici učiteljici seveda izvzemši) le mizarili in rezbarili. V mizarstvu smo začeli delati v prvo navadne količke in nastave za cvetke, potem različne lesne zveze, katere smo tudi praktično uporabili na raznovrstnih predmetih. Proti koncu smo izdelane predmete likali, barvali s pajco in celó politirali. V rezbarstvu začeli smo z navadno zarezo (Flachornament), potem z globokim rezom (Tiefornament oder Kerbschnitt) in z visokim rezom (Hochornament-Relief). Tudi pouk v rezbarstvu naslanjal se je na razne uporabe. Pouk je bil strogo sistematičen, od lažjega do težjega, od znanega do neznanega. Gospodje profesorji bili so v istini jako prijazni ter potrpežljivi z nami. Kakó so nam vse kratko in umljivo znali pokazati, popravljati pokažene predmete i. t. d. Vže na njih videla se je znana dunajska prijaznost in postrežljivost! Dasi ravno nam je začetkoma primanjkovalo mnogo spretnosti in je bila potrpež-